

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра історії української літератури, теорії літератури і літературної
творчості

НАТУРАЛІЗМ У ПРОЗІ ІВАНА ФРАНКА: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПАРАЛЕЛІ
ТА АВТОРСЬКІ ОСОБЛИВОСТІ

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»
студентки 4 курсу бакалаврату
освітньої програми

«Українська мова і література та
західноєвропейська мова»,

спеціальність – 035 Філологія

Вероніка Сергіївна ГРАЧОВА

Науковий керівник:

к. філол. н., проф. Надія ГАЄВСЬКА

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри історії української літератури,
теорії літератури і літературної творчості

протокол № 11 від «9» травня 2024 року

завідувач кафедри _____ (підпис)

к. філол. н., проф. Оксана СЛІПУШКО

КИЇВ

2024

АНОТАЦІЯ

Грачова В. С. «Натуралізм у прозі Івана Франка: європейські паралелі та авторські особливості». Кваліфікаційна робота освітнього ступеня «бакалавр» студентки 4 курсу освітньої програми «Українська мова і література та західноєвропейська мова», спеціальність 035 – Філологія.

Дипломна робота присвячена дослідженню натуралізму в прозі Івана Франка, визначного українського письменника, громадського діяча та мислителя.

Тема роботи актуальна, оскільки дослідження впливу натуралізму на творчість Франка дозволяє глибше зрозуміти літературні процеси того часу та їх вплив на сучасні літературні дискусії.

Метою роботи є розгляд натуралізму в прозі Івана Франка з урахуванням європейських паралелей та виявлення авторських особливостей письменника в цьому контексті.

Завданнями дослідження є аналіз натуралістичних рис у творчості Франка, порівняння їх з творчістю європейських натуралістів та визначення внеску Франка у розвиток української літератури.

Об'єктом дослідження є прозові твори Франка, що мають виразні натуралістичні риси, а предметом — специфіка втілення натуралізму в його прозі.

Методологічна основа дослідження включає комплексний аналіз творів Франка та їх порівняння з європейськими аналогами. Використовуються методи літературного аналізу: естетичний, біографічний, порівняльний, герменевтичний, а також аналіз наукової літератури та архівних матеріалів.

Робота має важливе практичне значення, оскільки сприяє уточненню ролі Франка у формуванні української літературної традиції та розширенню розуміння натуралізму як літературного явища. Дослідження натуралізму у прозі Франка відкриває нові можливості для осмислення його творчої спадщини та її значення для розвитку української літератури.

Ключові слова: Іван Франко, натуралізм, українська література XIX століття, літературний процес, європейські літературні течії.

ABSTRACT

Hrachova V. S. "Naturalism in Ivan Franko's prose: European parallels and author's peculiarities". Qualification work of the educational degree «Bachelor» of the student of the 4th of the educational program «Ukrainian Language and Literature and Foreign Language», specialty 035 – Philology. Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, 2024.

The thesis is devoted to the study of naturalism in the prose of Ivan Franko, a prominent Ukrainian writer, public figure and thinker.

The topic is relevant because the study of the influence of naturalism on Franko's work allows for a deeper understanding of the literary processes of the time and their impact on contemporary literary discussions.

The purpose of the work is to examine naturalism in Ivan Franko's prose with regard to European parallels and to identify the author's peculiarities in this context. The objectives of the study are to analyze naturalistic features in Franko's work, compare them with the works of European naturalists, and determine Franko's contribution to the development of Ukrainian literature.

The object of the study is Franko's prose works that have distinct naturalistic features, and the subject is the specifics of the embodiment of naturalism in his prose.

The methodological basis of the study includes a comprehensive analysis of Franko's works and their comparison with European analogues. Methods of literary analysis are used: aesthetic, biographical, comparative, hermeneutical, as well as analysis of scientific literature and archival materials.

The work is of great practical importance, as it helps to clarify the role of Franko in the formation of the Ukrainian literary tradition and to expand the understanding of naturalism as a literary phenomenon. The study of naturalism in Franko's prose opens up new possibilities for comprehending his creative heritage and its significance for the development of Ukrainian literature.

Keywords: Ivan Franko, naturalism, Ukrainian literature of the nineteenth century, literary process, European literary trends.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАТУРАЛІЗМУ В ПРОЗІ.....	8
1.1 Визначення поняття "натуралізм"	8
1.2 Історичні передумови виникнення натуралізму	11
1.3 Основні риси та характеристики натуралістичної прози в українській літературі.....	13
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. ІВАН ФРАНКО: ТВОРЧИЙ ШЛЯХ.....	16
2.1 Становлення письменника	16
2.2 Літературно-художня діяльність Івана Франка.....	19
Висновки до розділу 2	21
РОЗДІЛ 3. НАТУРАЛІЗМ У ПРОЗІ ІВАНА ФРАНКА	22
3.1 Аналіз натуралістичних рис у творчості Івана Франка	22
3.2 Порівняння прози Івана Франка з європейськими натуралістичними течіями	26
3.3 Поєднання натуралізму та інших літературних напрямів у прозі Франка	30
ВИСНОВКИ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37
ДОДАТКИ.....	40

ВСТУП

Літературний процес ХІХ століття в Україні невід'ємно пов'язаний із впливом західноєвропейських літературних течій та ідей. Однією з таких течій був натуралізм, який мав вагомий вплив на формування української прози того часу. У цьому контексті особливе місце займає творчість українського видатного письменника, громадського діяча та мислителя Івана Франка.

Тема є актуальною через необхідність подальшого вивчення та осмислення внеску митця у розвиток української літератури та його місця у загальному літературному каноні. Дослідження натуралізму в творчості Івана Франка має важливе практичне значення, оскільки дозволяє розширити наше розуміння літературних процесів ХІХ століття та їх вплив на сучасні літературні дискусії.

Дослідження проводиться на основі вивчення літературно-критичної спадщини, аналізу літературних творів та порівняльного аналізу з творчістю європейських натуралістичних письменників. Вже існують деякі дослідження, які розглядають натуралізм у прозі Івана Франка, але вони часто не зосереджені на порівнянні з європейськими паралелями та не враховують авторських особливостей Франка у контексті натуралізму.

Метою цієї дипломної роботи є розгляд натуралізму в прозі Івана Франка з урахуванням європейських паралелей та виявлення авторських особливостей письменника в цьому контексті.

Завдання включають аналіз натуралістичних рис у творчості Франка, порівняння з творчістю європейських натуралістичних письменників та визначення внеску письменника у розвиток української літератури.

Об'єктом дослідження є прозові твори Івана Франка, які мають виразні натуралістичні риси.

Предмет дослідження — специфіка втілення натуралізму в прозі письменника, його відмінності та схожості з європейськими тенденціями.

Методологічна основа дослідження базується на комплексному аналізі творів Франка та їх порівнянні з європейськими аналогами. Для досягнення

поставлених завдань використовуються методи літературного аналізу, зокрема всі методи порівняльного аналізу, зокрема естетичний, біографічний, порівняльний, психологічний, герменевтичний, також аналіз наукової літератури та архівних матеріалів. Дослідження натуралізму у прозі Івана Франка є актуальним і значущим в контексті сучасних літературних досліджень, оскільки воно спрямоване на уточнення ролі письменника у формуванні української літературної традиції та на розширення нашого розуміння натуралізму як літературного явища.

Дослідження натуралізму у прозі Франка відкриває нові можливості для осмислення його творчої спадщини та її значення для розвитку, зокрема української літератури.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками, загальні висновки, списку використаної літератури (42 позиції), додатків. Повний обсяг роботи становить 45 сторінок, основного тексту – 42 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАТУРАЛІЗМУ В ПРОЗІ

1.1 Визначення поняття "натуралізм"

Натуралізм є одним з ключових течій в літературі, який займає важливе місце у розвитку художньої прози. Поняття натуралізму виникло в другій половині XIX століття і має свої корені у філософії, соціології та природничих науках того часу. Термін "натуралізм" походить від французького слова "naturalisme", що означає "природництво", і відображає прагнення письменників до максимально точного відображення життя та людини з усіма її пристрастями, вадами та впливом зовнішнього середовища.

Натуралізм у літературі виступає як реакція на романтизм та реалізм, прагнучи повернути увагу до соціальних проблем, біологічних детермінант життя та глибинних психологічних процесів у людській природі. Він надає особливу увагу науковим принципам, що стосуються спадковості, середовища проживання та соціальних умов, що впливають на характери та події.

У цьому розділі буде розглянуто основні характеристики натуралізму в літературі, його відмінності від інших літературних течій, а також вплив та значення натуралізму для подальшого розвитку художньої прози.

Українські письменники часто використовували натуралістичні методи не лише як стильовий прийом, але й як засіб відображення складних життєвих ситуацій та проблем людської дійсності. Навіть ті, хто не прагнув втілювати натуралізм у своїй творчості повністю, використовували ці прийоми. Українські дослідники літератури згодні в тому, що Іван Франко виявився єдиним письменником, який свідомо застосовував натуралістичні засоби для максимально точного відтворення реальності.

Натуралізм має своє філософське підґрунтя, тематичну спрямованість, жанрово-стильові особливості та арсенал художніх прийомів. Тому його можна розглядати як літературний напрямок, що об'єднує значну групу письменників історичного періоду, близьких за поглядами на життя, життєвим досвідом, ідейними настановами і художньою манерою. Письменники цього напряму

вирішують спільні ідейно-естетичні проблеми, звертаються до одних і тих самих тем, виявляють інтерес до певних типів і характерів, і використовують схожі художні засоби та мовні особливості.

Філософія позитивізму стала основою для виникнення натуралізму в духовно-інтелектуальній сфері людської діяльності. Розумові концепції О. Конта, вчення про детермінацію явищ словесності расою, середовищем і моментом І. Тена, натурфілософія Г. Спенсера та соціал-дарвінізм склали фундамент натуралістичної мистецької доктрини. Школа мислення, заснована О. Контом, орієнтувалася на позитивні аспекти. Категорії добра і зла почали ототожнюватися як такі, що сприяють або перешкоджають людському прогресу. Нова релігія була вірою в необмежений потенціал прогресу, який безпосередньо залежав від розвитку науки. Тому наука була в пошані серед позитивістів, що також вплинуло на вимогу науковості в мистецтві.

Г.Спенсер писав: «Найвище мистецтво будь-якого роду засноване на науці, без неї не може бути ні досконалого твору, ні досконалої оцінки» [15; 50].

Через вплив позитивізму видатний представник натуралізму Е. Золя прагнув надати літературній творчості наукову основу, використовуючи досягнення природознавства для пояснення людської природи: «Якщо не брати до уваги форму, стиль, то автор експериментального роману – це вчений... Ми, неначе фізіологи, проводимо дослідження над людиною...» [4; 277].

Схожу позицію висловлювали і брати Гонкури, які у своєму щоденнику писали: «Ніхто ще не охарактеризував наш талант романістів. Він полягає в дивовижному та унікальному поєднанні: ми одночасно фізіологи й поети» [2; 614].

Аналізуючи ідейно-естетичні особливості натуралізму, слід пам'ятати, що цей літературний напрямок, як і будь-який новий, мав у своїх лавах низку видатних особистостей. Ці письменники не лише створювали щось нове, але й

боролися проти старих традицій. Звідси виникає певний літературний «екстремізм» реформаторів, а також нерозуміння, спротив і протести з боку літературної критики, яка не завжди здатна безпристрасно оцінити такі зміни.

1.2 Історичні передумови виникнення натуралізму

Щоб краще зрозуміти сутність натуралізму в літературі, важливо врахувати історичні передумови та контекст, в якому він виник. Натуралізм - продукт особливих соціокультурних умов, що склалися в кінці XIX століття, серед яких можна виділити кілька ключових моментів.

Перш за все, вплинула промислова революція. Розвиток промисловості призвів до значних змін у соціальній структурі, економіці та повсякденному житті людей. Зростання міст та руйнування традиційних сільських спільнот створило нові умови для виникнення нових соціальних проблем, які стали об'єктом уваги для натуралістичних письменників.

Також розвиток науки та дослідження природничих законів. В XIX столітті відбувалося інтенсивне вивчення природничих наук, що зробило значний вплив на спосіб, яким письменники сприймали людину та її оточення. Теорії Дарвіна про еволюцію та спадковість, а також розвиток медицини та психології стали важливими джерелами інспірації для натуралістичних авторів.

Важливе місце у творенні цього напрямку літератури займають соціальні та політичні зміни: ідеї про соціальну справедливість та протистояння класовим нерівностям набували все більшої популярності в епоху розквіту натуралізму. Письменники цього періоду висловлювали своє обурення наявним порядком справ і прагнули відобразити життя в його найжорстокіших аспектах.

Філософські ідеї, такі як детермінізм та матеріалізм, мали великий вплив на розвиток натуралізму. Детермінізм передбачав, що всі явища, включаючи поведінку людей, підпорядковані природним законам, що зробило акцент на впливі зовнішніх факторів на індивіда. Матеріалізм, у свою чергу, підкреслював роль фізичного світу та сенсорних досвідів у формуванні свідомості та поведінки.

Епоха, в яку розвивався натуралізм, характеризувалася глибокими соціальними протиріччями, такими як індустріалізація, інтенсивна урбанізація

та соціальні потрясіння. Ці проблеми стали об'єктом підвищеної уваги і для письменників, які прагнули відобразити життя в усій його складності.

Розвиток натуралізму відбувався на фоні попередніх літературних течій, таких як реалізм та романтизм. Реалізм надавав акцент на відображення реального життя, але без такої ступеневої наукової обґрунтованості, як в натуралізмі. Романтизм, навпаки, підкреслював почуттєвість та ідеалізацію, що відрізняється від об'єктивності натуралістичних творів.

Згідно з Д. Наливайком, натуралізм не отримав значного визнання в українському літературознавстві. Українська література, за його думкою, не виключила цей напрям, але не змогла однозначно визначити його параметри та сутність.

Соціальний контекст, в якому розвивалися ідеї натуралізму і зокрема натуралістична література в Україні, був різним і мав свою специфіку. Один із важливих чинників полягав у запізній потребі формування національного читача, який мав мати свої власні особливості на українській території. Ця проблема виникала через те, що український народ протягом багатьох століть був обмежений у розвитку своєї культури та включенні її у світовий культурний процес і обмін. Це змушувало зберігати та розвивати традиційну культуру як гарантію збереження етнічної ідентичності, але також викликало опір модернізації традиційних напрямків та форм. Ці ідеї значною мірою вплинули на слов'янофільське народництво і романтизм, спрямовані на "консервацію питомих рис української "простонародної" національності.

1.3 Основні риси та характеристики натуралістичної прози в українській літературі

Натуралістична проза відрізняється рядом визначних особливостей, які роблять її унікальною серед інших літературних напрямів. Натуралісти вважали, що людина є продуктом біологічних законів та спадковості. Таким чином, у їхніх творах велика увага приділялася фізичним характеристикам персонажів, їхньому здоров'ю, вадам, генетичним особливостям та емоційному стану, що визначалися біологічними факторами.

Автори-натуралісти звертали увагу на реалістичне відтворення соціального середовища. Вони ставили за мету максимально точно відобразити соціальне середовище, в якому жили їхні герої. Вони описували життя на краю бідності, експлуатації, проституції, праці в умовах фабрик та інших аспектів соціальної дійсності.

Натуралісти відмовлялися від моральних осудів або апології персонажів у своїх творах. Замість цього, вони намагалися подати об'єктивний опис характерів та дій, навіть якщо це відображало найгірші сторони людської природи.

Натуралісти проводили глибокий аналіз психологічних механізмів, які впливають на поведінку та розвиток персонажів. Вони вивчали вплив зовнішніх факторів, таких як середовище, соціальні умови та спадковість, на психіку та характери героїв.

Також автори виступали з критикою суспільних недоліків і системних проблем, таких як бідність, експлуатація робітників, моральний розпад тощо. Вони прагнули привернути увагу суспільства до цих проблем та пропагували ідеї які б стимулювали ті чи інші реформи.

Ці особливості натуралістичної прози сприяли її великому впливу на літературний процес, а також на спосіб, яким сучасні письменники сприймають та відображають світ.

В натуралістичних творах часто зустрічаються персонажі з глибоким внутрішнім конфліктом, який виникає внаслідок впливу різних факторів, таких

як соціальне середовище, спадковість та зовнішні обставини. Ці персонажі нерідко опиняються у складних життєвих ситуаціях, де вони стикаються з власними моральними дилемами та внутрішніми конфліктами.

Деякі натуралістичні твори мають елементи детективного жанру, скажімо, розслідування злочинів, виявлення причин трагедії та ін. Автори в таких творах зосереджуються на відтворенні реальних деталей розслідування, використовуючи науковий підхід до виявлення причин і наслідків подій.

Натуралістичні письменники надавали значення емпіричному спостереженню реальності і робили на цьому акцент. Вони активно використовували свої спостереження над природою, людською поведінкою та соціальними явищами для створення живих, автентичних образів та окремих ситуацій.

Ці характеристики натуралістичної прози визначили її особливе місце в літературі та зробили її одним із найбільш впливових напрямів у літературній історії. Натуралізм відіграв важливу роль у розвитку реалізму та сприяв появі нових літературних форм та жанрів.

Висновки до розділу 1

Отже, натуралізм у літературі виник у другій половині XIX століття як реакція на соціальні й наукові зміни того часу. Він прагнув максимально точно відобразити життя та людину з усіма її пристрастями та впливом зовнішнього середовища.

В основі натуралізму лежали філософія, соціологія та природничі науки. Цей напрям літератури акцентував увагу на соціальних проблемах, біологічних детермінантах та психологічних процесах. Він був предтечею таких течій як реалізм та романтизм, збагачуючи літературну палітру об'єктивним підходом до відображення реальності. Українська література також відчувала вплив натуралістичних ідей, особливо у контексті формування національного читача та прагнення зберегти етнічну ідентичність в умовах модернізації.

Натуралістична проза унікальна серед інших літературних напрямів завдяки своїм характеристикам.

Натуралістичні твори підкреслювали соціальні проблеми. Ці особливості натуралізму зробили його впливовим напрямом у літературній історії, сприяючи розвитку реалізму та нових літературних форм і жанрів.

РОЗДІЛ 2. ІВАН ФРАНКО: ТВОРЧИЙ ШЛЯХ

2.1 Становлення письменника

Іван Франко відіграв важливу роль у становленні української літератури. Він був мудрою та самокритичною людиною. Критикував митець не лише свої погляди на життя, часто змінюючи їх, думку про інших людей чи події, але й власні твори. Це людина, яка розвивалася протягом всього свого життя, а по його завершенню дійшов висновку, що не знає нічого.

Іван Якович Франко народився у Нагуєвичах. Він виріс сиротою після смерті батька в 1865 році, а мати померла у 1872 році. Незважаючи на матеріальні труднощі, він отримав освіту: навчався в школі в Ясениці-Сільні, потім у Дрогобичі, і пізніше в Дрогобицькій гімназії.

У 1875 році письменник вступив на філологічне відділення Львівського університету. Проте він швидко виявив своє зацікавлення українською справою та соціалістичними ідеями.

У 1870-х роках в Галичині політичне українство було представлене двома групами: москвофілами та народовцями. Польська громада, збагатившись після 1867 року, мала значний вплив.

Саме його політична діяльність призвела до арешту у 1877 році. Навіть після звільнення, поліція продовжувала переслідувати його.

У 1880 році митець знову був арештований, цього разу під підозрою у соціалістичній агітації. Через ці випадки його навчання та особисте життя стали складними, і він зіткнувся зі значними викликами і перешкодами.

У 1886 році Франко одружився з Ольгою Хоружинською з Києва, і вони виховали четверо дітей. У 1890 році молоді галицькі інтелігенти створили Русько-українську радикальну партію, яку він очолював. Партія мала соціалістичну спрямованість.

У 1895 році Франко був кандидатом у віденський парламент, а 1898 році - у Тернопільський. Обидва рази його перешкождали всілякими методами, від арештів до крадіжок голосів.

У 1899 році - залишив Радикальну партію і приєднався до Української національно-демократичної партії, але не зміг здобути великого впливу. Він поступово відійшов від політичної боротьби, зосередившись на літературній та науковій роботі.

Франко писав багато публіцистичних статей, в яких аналізував питання соціалізму та соціал-демократії. Його критика Маркса та Енгельса призводила до фальсифікації творів у комуністичні часи.

З 1902 року родинне щастя розбилось через погіршення психічного здоров'я Ольги, що стало джерелом великої скрути для Івана Франка. У 1902 році митець переїхав з орендованого житла до власного будинку, який нині служить музеєм письменника. Щоб побудувати цей будинок, він взяв значну суму у борг, яку віддавав його син після смерті літератора.

У квітні 1908 року Франко вирушив на відпочинок і лікування до Ліпіка, що недалеко від Загреба в сучасній Хорватії. Тут його стан здоров'я раптово погіршився: обидві руки паралізувалися, а також з'явилися ознаки психічного розладу. Ці симптоми зменшились у подальших роках, але він так і не повернувся до повного здоров'я. Виснажений хворобами, фінансовими труднощами, сімейними та громадськими проблемами, Іван Франко помер у своєму будинку у Львові 28 травня 1916 року і був похований на Личаківському цвинтарі.

У 1870-х роках в Галичині політичне українство було представлене двома групами: москвофілами та народовцями, які вірили в розвиток у Петербурзі та Відні. Польська громада, збагатившись після 1867 року, мала значний вплив.

Свого часу йому довелося пережити, як зазначали вище, чотири арешти. Найбезглуздішим і найжорстокішим був для нього перший. Він позбавив його нареченої, друзів, виключив із "Просвіти". У листі до М. Драгоманова Іван Якович згадує: "Безтолковий процес, котрий упав на мене, як серед вулиці цегла на голову, і котрий скінчився моїм засудженням, хоч у мене не було за душею й тіні того гріха, який мені закидували ... був для мене страшною і тяжкою пробою. 9 місяців, пробутих у тюрмі, були для мене тортурою. Мене

трактовано, як звичайного злодія, посаджено між самих злодіїв та волоцюг, котрих бувало в одній камері зо мною по 14-18, перекидувано з камери до камери, при ненастанних ревізіях та притирках..., а кілька тижнів я просидів в такій камері, що мала тільки одне вікно, а містила 12 людей, з котрих 8 спало на тапчані, а 4 – під тапчаном для браку місця. З протекції, для свіжого повітря, союзники відступили мені “найліпше” місце для спання – під вікном на супротив дверей; а що вікно задля забухи мусило бути день і ніч отворене і до дверей продувало, то я щоранку будився, маючи на голові повно снігу, навіяного з вікна ...” [13, с. 53].

2.2 Літературно-художня діяльність Івана Франка

Іван Франко, який почав писати вірші у 1874 році і продовжував це до 1916 року, створив чимало чудових поетичних творів, які описують як особисті переживання, так і громадські справи, зібрані в кількох книжках. Однак його справжній поетичний талант найяскравіше проявився у великих поемах: «Ботокуди», 1884; «По-людськи», 1889; «З любові», 1890. Тут він відтворив реалістичні картини галицького життя, історичні образи нашого народу та роздуми про релігію та бога. Також значне місце в його поезіях займають адаптації сюжетів світової літератури. Вершиною його поетичної творчості є поема "Мойсей" (1905), в якій алегорично зображено боротьбу українського народу за незалежність, з використанням біблійного сюжету.

У своїх прозових оповіданнях Франко виступав як реаліст, що фокусувався на проблемах галицького життя свого часу. Він був першим українським письменником, який описав побут робітників нафтових полів у Бориславі та їх класових супротивників – єврейських підприємців. З цього циклу найвизначнішим твором є роман "Борислав сміється". Також значне місце в його творчості займають оповідання про життя інтелігенції, а також твори, присвячені українсько-польським відносинам, хоча, на жаль, обидва останні твори залишилися незакінченими.

Протягом усього свого життя літератор працював над перекладами творів світової літератури і досягнув на цьому полі значних успіхів. З його перекладів можна скласти цілу бібліотеку. Він охопив широкий спектр літературних творів, включаючи давні тексти з різних культурних традицій, а також сучасні твори з різних європейських мов. Іван Франко переклав цілі книги таких авторів, як К. Гавлічко-Боровський, а також великий цикл перекладів з істориків давнього Риму, який Франко розпочав у останній рік свого життя.

Важливо відзначити, що автор також перекладав українські народні пісні німецькою мовою, а також допоміг М.С. Грушевському з перекладом німецькою мовою «Історії України і Русів». Він перекладав не лише художні

твори, а й науково-популярні праці на різні теми, які вважав корисними для освіти українського народу.

Іван Франко виявляв зацікавленість у фольклорі вже з початку своєї творчості. Перше публікування народної казки в його записі сталося у 1876 році. Його найзначнішими досягненнями у цій галузі були "Галицько-руські народні приповідки" (1901 – 1910 рр., томи 1 – 3) та "Студії над українськими народними піснями" (1907 – 1915 рр.). Митець також опублікував значну кількість менших фольклористичних та етнографічних студій і записів, а також записав багато народних пісень. Леся Українка записала кілька народних пісень, які Іван передав їй у співу (1901).

Франко працював над історією світових літературних сюжетів та збирав, досліджував і публікував твори української літератури. Він підготував та опублікував твори таких письменників, як Іван Вишенський, А. Свидницький, Ю. Федькович, Т. Шевченко та інші. Він також писав синтетичні праці з історії української літератури, серед яких "Charakterystyka literatury ruskiej 16 – 17 ww." (1892), "Карпаторуська література 17 – 18 ст." (1900), "Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р." (1910) та інші. Більше того, Франко уважно стежив за новими тенденціями в сучасній літературі, зокрема в українській, і писав багато рецензій, відгуків та критичних статей на ці теми.

Письменник досліджував історію, займався організаційною роботою та видавничою діяльністю. Він писав про історичні події та соціологію, брав активну участь у наукових товариствах і видавництвах. Митець також мріяв видати свій власний журнал, що здійснилося в 1894 році з журналом "Житє і слово". Його праця була важливим внеском у розвиток української науки та культури.

Висновки до розділу 2

Іван Франко, український письменник, зазнавав переслідування поліції за свою політичну діяльність. Він очолював радикальну партію, але не зміг здобути великого впливу і відійшов від політики, зосередившись на літературній та науковій роботі. Український письменник виявився багатогранною особистістю, яка здійснювала свою творчу діяльність у різних напрямках. Його поезії, прозові оповідання, переклади та фольклористичні дослідження свідчать про його глибоке розуміння та внесок у розвиток української літератури та культури. Також важливо відзначити його активну участь у суспільному та політичному житті свого часу, а також його бажання розвивати та популяризувати українську науку.

РОЗДІЛ 3. НАТУРАЛІЗМ У ПРОЗІ ІВАНА ФРАНКА

3.1 Аналіз натуралістичних рис у творчості Івана Франка

Іван Франко, видатний український письменник, у своїй творчості звертався до натуралістичних тенденцій, притаманних європейській літературі того часу. Його прозові твори, зокрема оповідання, новели, повісті та романи, містять риси натуралізму, які проявляються у детальному зображенні реальності, увазі до соціальних проблем та психологічних аспектів людського життя.

Особливо яскраво натуралістичні риси проявляються у Бориславському циклі творів Франка, зокрема у романі «Борислав сміється». Письменник детально змальовує життя робітників нафтових промислів, їхні важкі умови праці та соціальну несправедливість. Митець не уникає натуралістичних описів побуту, злиднів та експлуатації робітників, прагнучи привернути увагу суспільства до цих проблем [5, с. 211].

Іван Франко у своїх творах звертається до зображення життя найнижчих верств суспільства, що було характерним для натуралістичної літератури. Він детально описує побут бідняків, робітників, селян, показуючи їхні страждання та боротьбу за виживання.

Дослідники також звертають увагу на еволюцію натуралістичних рис у творчості письменника. Так, М. Ткачук зазначає: "Якщо в ранніх творах письменника натуралізм проявлявся переважно на рівні окремих описів та деталей, то в зрілій творчості він став однією з визначальних рис його стильової манери. Автор поступово відходив від простого копіювання життєвих фактів і явищ, надаючи натуралістичним елементам дедалі більшого узагальнення та символічного значення" [11, с. 187].

У творчості Франка простежується вплив ідей дарвінізму та теорії еволюції, які були важливими для натуралістичної естетики. Письменник зображує своїх персонажів як частину природного світу, підпорядкованого законам боротьби за існування.

Письменник використовує натуралістичні прийоми для зображення людських інстинктів та потягів. У його творах присутні описи сексуальності, агресії, жорстокості, що відображає натуралістичне прагнення до правдивості та відмови від табу [6, с. 116]. У творах літератора простежується ідея соціальної зумовленості людської поведінки, що було характерним для натуралістичної літератури. Письменник показує, як суспільні обставини впливають на формування характерів та долі персонажів.

Митець звертається до теми праці та її впливу на людину, що відображає натуралістичний інтерес до зображення виробничих процесів [9, с. 225]. У його творах детально описуються умови праці робітників, їхня експлуатація та боротьба за свої права.

У творчості Франка присутні натуралістичні описи людського тіла, його фізіологічних функцій та потреб. Письменник не уникає зображення тілесності, хвороб, старіння, смерті, що було характерним для натуралістичної естетики. Він використовує натуралістичні прийоми для критики суспільної моралі та лицемірства [13, с. 245]. У його творах викриваються соціальні вади, такі як корупція, зрада, лицемірство, що відображає натуралістичне прагнення до правди.

Цікавими є спостереження дослідників над зв'язком натуралізму Франка з його світоглядними та філософськими поглядами. Як зазначає Т. Гундорова, "натуралізм у творчості письменника невіддільний від його позитивістських переконань, від віри в силу науки та прогресу. Водночас письменник, як і інші представники "ідеального реалізму", прагнув поєднати об'єктивне зображення дійсності з етичними та естетичними ідеалами, з вірою в можливість морального вдосконалення людини".

У творах Франка простежується ідея біологічної зумовленості людської природи, що було характерним для натуралістичної літератури. Письменник показує, як спадковість та інстинкти впливають на поведінку персонажів, їхні вчинки та долі. Письменник звертається до теми міста та його впливу на людину, що відображає натуралістичний інтерес до урбаністичної тематики. У його

творах зображуються проблеми міського життя, такі як бідність, злочинність, соціальна нерівність [2, с. 99].

У творчості митця присутні натуралістичні описи природи та її стихійних сил. Письменник зображує природу як незалежну від людини силу, часто ворожу та небезпечну. Франко використовує натуралістичні прийоми для зображення життя селян та їхньої важкої праці. У його творах детально описуються сільські побут, звичаї, вірування, що відображає натуралістичне прагнення до етнографічної достовірності.

У творах простежується ідея соціальної несправедливості та класової нерівності, що було характерним для натуралістичної літератури. Письменник показує, як експлуатація та гноблення впливають на життя людей, породжуючи страждання та протест [8, с. 145].

Франко звертається до теми жіночої долі та емансипації, що відображає натуралістичний інтерес до гендерної проблематики. У його творах зображуються різні типи жіночих персонажів, їхня боротьба за свої права та місце в суспільстві.

Окремі дослідники відзначають вплив на натуралізм письменника не лише французької, але й інших європейських літератур. Зокрема, В. Матвіїшин звертає увагу на типологічну близькість творчості українського письменника до доробку німецьких та скандинавських натуралістів: "Франко, як і Г. Гауптман, А. Стріндберг, К. Гамсун, звертався до зображення життя "маленької людини", до проблем соціальної та психологічної детермінації особистості. Водночас у його творах, як і в творах скандинавських письменників, натуралізм поєднувався з неоромантичними та символістськими тенденціями"[2, с. 15].

Тобто, Іван Франко звертався й до модерністських тенденцій при написанні творів.

У творчості письменника присутні натуралістичні описи психологічних станів персонажів, їхніх душевних переживань та конфліктів. Митець прагне до правдивого зображення внутрішнього світу людини, її страхів, сумнівів, пристрастей [12, с. 165]. Франко використовує натуралістичні прийоми для

зображення життя маргінальних верств суспільства, таких як злочинці, повії, жебраки. У його творах показано соціальне дно, людей, які опинилися на межі виживання.

У творах літератора простежується ідея детермінізму та фаталізму, що було характерним для натуралістичної літератури. Письменник показує, як обставини та середовище визначають долі персонажів, обмежуючи їхню свободу вибору. Франко звертається до теми алкоголізму та його руйнівного впливу на людину та суспільство. У його творах зображуються наслідки пияцтва, деградація особистості, розпад сімей [2, с. 103].

У творчості також присутні натуралістичні описи смерті та вмирання, що відображає прагнення до зображення всіх аспектів людського життя. Письменник не уникає натуралістичних подробиць, показуючи фізичні та психологічні страждання персонажів перед смертю.

Дослідники також підкреслюють новаторський характер натуралізму Івана Франка в контексті української літератури. Як зазначає Я. Мельник, "Франко був одним із перших українських письменників, хто так сміливо й послідовно використовував натуралістичні прийоми, не боячись зображувати "низькі" та "непоетичні" сторони життя. Його творчість стала своєрідним містком між традиційним українським реалізмом та новітніми модерністськими пошуками, між національною літературою та загальноєвропейським літературним процесом"[1, с. 47]..

Франко використовує натуралістичні прийоми для зображення життя робітників та їхньої боротьби за свої права. У його творах показано страйки, протести, конфлікти між робітниками та власниками підприємств [6, с. 124]. У творах також простежується ідея циклічності життя та природних процесів, що було характерним для натуралістичної літератури. Письменник зображує зміну пір року, народження та смерть, відродження та занепад як невід'ємні частини буття.

3.2 Порівняння прози Івана Франка з європейськими натуралістичними течіями

Творчість Івана Франка розвивалася у контексті європейських літературних течій, зокрема натуралізму. Він був добре обізнаний із творами французьких натуралістів, таких як Еміль Золя та Гі де Мопассан, і певною мірою перебував під їхнім впливом. Однак український письменник не просто наслідував європейські зразки, а творчо переосмислював їх, адаптуючи до українських реалій.

Порівняно з європейським натуралізмом, у творах Франка більше уваги приділяється соціальним та національним проблемам, закликаючи до соціальної справедливості та національного визволення [10, с. 117].

Український митець був добре обізнаний з творчістю європейських натуралістів, зокрема з доробком Еміля Золя. Він перекладав твори французьких натуралістів українською мовою та популяризував їхні ідеї. Франко, як і європейські натуралісти, звертався до теми робітничого класу та його експлуатації. Однак, на противагу до французьких авторів, у його творах ця тема набуває національного забарвлення та пов'язується з українськими реаліями.

У творчості Франка, порівняно з європейським натуралізмом, більше уваги приділяється психологічним аспектам та внутрішньому світу персонажів. Письменник поєднує натуралістичну манеру письма з глибоким психологізмом та увагою до людських переживань.

Натуралістичні риси в творчості стали предметом аналізу не лише літературознавців, але й мовознавців. Зокрема, О. Сербенська досліджує мовностилістичні особливості натуралістичних описів у прозі письменника: "Франко майстерно використовує різноманітні лексичні засоби для створення натуралістичного ефекту - соматизми, вульгаризми, діалектизми, просторічну лексику. Водночас у його творах натуралістична мова завжди естетично вмотивована, підпорядкована загальній художній меті і не переходить у надмірний натуралізм чи лексичну брутальність" [15, с. 138].

Отже, аналіз натуралістичних рис у творчості Івана Франка залишається актуальною проблемою сучасного літературознавства. Дослідники розглядають різні аспекти цієї проблеми - від типологічних зіставлень з європейським натуралізмом до вивчення індивідуально-авторських особливостей стилю письменника. Більшість учених сходяться на думці, що його натуралізм мав новаторський характер і став важливим етапом у розвитку українського та загальноєвропейського літературного процесу.

Франко, на відміну від деяких європейських натуралістів, не схильний до надмірної біологізації людини та зведення її до рівня тварини [15, с. 75]. У його творах присутнє гуманістичне начало та віра в людську гідність. У творчості літератора, як і в європейському натуралізмі, простежується увага до теми спадковості та її впливу на людську поведінку. Однак письменник не абсолютизує роль біологічних факторів і визнає значення соціального середовища [2, с. 101].

Іван Франко, порівняно з французькими натуралістами, більше уваги приділяє національній проблематиці та специфіці українського життя. У його творах натуралістичні елементи поєднуються з відображенням національного колориту та історичних реалій.

У творчості поета, на відміну від європейського натуралізму, присутні елементи романтизму та ідеалізму. Письменник не обмежується натуралістичною естетикою і звертається до інших літературних напрямів [6, с. 122]. Франко, як і європейські натуралісти, використовує прийом деталізації та документальності в описах. Однак у його творах ці прийоми часто поєднуються з символізмом та алегорією, що надає їм додаткової виразності.

У творчості Франка, порівняно з європейським натуралізмом, більше уваги приділяється моральним та етичним проблемам. Письменник не лише фіксує реальність, а й дає їй оцінку з позицій гуманізму та суспільної справедливості [10, с. 108].

Він, на відміну від деяких європейських натуралістів, не схильний до естетизації потворного та надмірного смакування фізіологічними подробицями.

У його творах натуралістичні елементи підпорядковані загальній ідейно-художній меті. У творчості Франка, як і в європейському натуралізмі, звучить критика суспільних інститутів та соціальної несправедливості. Однак письменник не обмежується констатацією фактів, а закликає до активної боротьби за зміни.

Митець, порівняно з французькими натуралістами, більше уваги приділяє зображенню сільського життя та побуту селян [15, с. 77]. У його творах натуралістичні риси проявляються в описах тяжкої праці, злиднів та безпросвітності селянського існування.

У його творчості, на відміну від європейського натуралізму, присутні елементи фольклору та народної творчості. Письменник органічно поєднує натуралістичну манеру письма з використанням фольклорних мотивів та образів. Франко, як і європейські натуралісти, звертається до теми міста та його зображення. Однак у його творах місто постає не лише як осередок цивілізації, а й як простір соціальних контрастів та конфліктів.

Порівняно з європейським натуралізмом, більшу роль відіграє авторська позиція та суб'єктивність. Письменник не лише фіксує реальність, а й висловлює своє ставлення до зображуваних подій та явищ [6, с. 124].

Франко, на відміну від деяких європейських натуралістів, не абсолютизує принцип детермінізму та визнає роль людської волі й активності. У його творах персонажі нерідко виступають як творці власної долі, здатні протистояти обставинам. У творчості Франка, як і в європейському натуралізмі, значну роль відіграють описи природи та пейзажі. Однак у письменника вони часто набувають символічного значення та слугують засобом розкриття внутрішнього світу героїв.

Письменник, порівняно з французькими натуралістами, більше уваги приділяє історичній тематиці та зображенню минулого [11, с. 195]. У його творах натуралістичні елементи поєднуються з історичною конкретикою та достовірністю.

У творчості митця, на відміну від європейського натуралізму, значну роль відіграють публіцистичні та науково-популярні елементи. Письменник прагне не лише відобразити реальність, а й дати їй наукове пояснення та осмислення. Франко, як і європейські натуралісти, звертається до теми жіночої емансипації та становища жінки в суспільстві [15, с. 79]. Однак у його творах ця проблематика набуває специфічного національного забарвлення та пов'язується з питаннями соціального та національного визволення.

3.3 Поєднання натуралізму та інших літературних напрямів у прозі Франка

Натуралізм у прозі Івана Франка має свої особливості, зумовлені специфікою українського контексту та світоглядом письменника. Митець поєднує натуралістичну манеру письма з глибоким психологізмом, розкриваючи внутрішній світ своїх персонажів. Він приділяє увагу не лише зовнішнім обставинам, а й внутрішнім конфліктам та переживанням героїв.

Ще однією особливістю натуралізму Франка є його зв'язок з реалізмом та елементами романтизму [14, с. 241]. Письменник не обмежується лише натуралістичними принципами, а збагачує свою прозу реалістичними деталями та романтичними мотивами, створюючи багатогранну картину життя.

Отже, натуралізм у творчості Івана Франка є важливою складовою його літературного доробку. Письменник майстерно втілює натуралістичні принципи у своїй прозі, звертаючи увагу на соціальні проблеми, психологічні аспекти та національні особливості. Франко творчо переосмислює європейські натуралістичні течії, адаптуючи їх до українського контексту та збагачуючи власним світоглядом.

Натуралізм у прозі митця проявляється у детальному зображенні соціальних процесів та конфліктів [1, с. 72]. Письменник прагне до всебічного охоплення дійсності, показу різних сфер суспільного життя. Франко використовує натуралістичні прийоми для розкриття психології персонажів, їхніх прихованих мотивів та бажань. Він звертається до зображення підсвідомого, інстинктивного начала в людині.

У прозі літератора натуралістичні елементи поєднуються з реалістичними та романтичними рисами. Письменник не обмежується фотографічним відтворенням дійсності, а прагне до її художнього осмислення та перетворення.

Франко використовує натуралістичні описи для створення ефекту шокуючої правдивості, оголення суспільних виразок [7, с. 179]. Він не уникає зображення потворного, жахливого, натуралістичних подробиць людського існування. У його прозі натуралізм слугує засобом соціальної критики та

викриття несправедливості. Письменник використовує натуралістичні прийоми для загострення суспільних проблем та протиріч.

Письменник звертається до натуралістичного зображення праці, виробничих процесів та професійної діяльності. У його творах детально описуються різні види робіт, знаряддя праці, умови виробництва [12, с. 171].

Проблема натуралістичних рис у творчості Івана Франка та його зв'язків з європейським натуралізмом привертала увагу багатьох дослідників. Наведемо ще кілька цитат літературознавців, які аналізували цю тему:

"Франко був добре обізнаний з творчістю французьких натуралістів, зокрема Еміля Золя. Він високо цінував їхнє прагнення до правдивого зображення життя, увагу до соціальних проблем та наукову точність у відтворенні деталей. Водночас письменник критично ставився до крайнощів натуралізму, до надмірного біологізму та фізіологізму" [7, с. 201].

"Натуралістичні елементи в прозі Івана Франка найбільш яскраво проявилися в його творах про життя робітників Борислава. Письменник детально описує важку працю, злидні, побутові умови робітників, їхні страждання та боротьбу за свої права. Ці описи вражають своєю достовірністю та емоційною силою, викликають співчуття до знедолених і гнів проти соціальної несправедливості.

"Франко, використовуючи натуралістичні прийоми, ніколи не обмежувався простою фіксацією фактів і явищ. Для нього натуралізм був засобом проникнення в глибинну сутність життя, в приховані механізми соціальних процесів. Письменник прагнув не лише зобразити реальність, але й осмислити її, виявити її закономірності та суперечності".

"Особливістю натуралізму Івана Франка є його тісний зв'язок з фольклором та етнографією. Письменник майстерно використовує народнопоетичні образи та мотиви, звертається до зображення народних звичаїв та обрядів. Завдяки цьому його натуралістичні описи набувають особливої виразності та колориту, віддзеркалюють національну специфіку життя українського народу" [10, с. 132].

Наведені цитати свідчать про глибокий інтерес дослідників до проблеми натуралізму в творчості Івана Франка та про різні аспекти її осмислення. Літературознавці відзначають своєрідність Франкового натуралізму, його зв'язок з реалізмом, психологізмом, гуманізмом, фольклорною традицією. Підкреслюється, що натуралізм для письменника був не самоціллю, а засобом художнього пізнання та перетворення дійсності.

У прозі літератора натуралістичні елементи поєднуються з публіцистичними та науково-популярними вкрапленнями. Письменник прагне не лише зобразити реальність, а й дати їй наукове осмислення та пояснення. Франко використовує натуралістичні прийоми для зображення тілесності, фізіологічних процесів та станів. У його творах знаходимо детальні описи зовнішності персонажів, їхніх фізичних вад та недоліків.

У прозі письменника натуралізм поєднується з елементами сатири та гротеску. Письменник вдається до загострення та перебільшення реальних рис дійсності з метою її критичного осмислення.

Франко використовує натуралістичні пейзажі та описи природи для створення відповідної атмосфери та настрою. У його творах пейзаж часто виступає як засіб психологічної характеристики персонажів [4, с. 219]. У його прозі натуралістичні елементи нерідко набувають символічного та алегоричного значення. Письменник використовує натуралістичні деталі як засіб художнього узагальнення та типізації.

Франко звертається до натуралістичного зображення побуту різних верств населення, їхніх звичаїв та традицій. У його творах знаходимо детальні етнографічні описи, що надають зображенню достовірності. У його прозі натуралізм часто поєднується з елементами фантастики та міфології. Письменник використовує фантастичні та міфологічні образи для загострення реальних проблем та протиріч [10, с. 114].

Поет вдається до натуралістичного зображення стихійних сил природи, катаклізмів та лих. У його творах знаходимо описи повеней, пожеж, епідемій, що впливають на життя персонажів. Натуралістичні елементи слугують засобом

психологічного аналізу та самоаналізу персонажів. Письменник використовує внутрішні монологи та потік свідомості для розкриття душевних станів героїв [14, с. 125].

Письменник звертається до натуралістичного зображення смерті та вмирання, детально описуючи фізичні та психологічні аспекти цього процесу. У його творах знаходимо моторошні сцени агонії та похоронних ритуалів.

У творах Франка натуралізм поєднується з елементами імпресіонізму та експресіонізму. Письменник використовує засоби суб'єктивізації оповіді, передачі миттєвих вражень та емоційних станів. Автор вдається до натуралістичного зображення тваринного світу, детально описуючи поведінку та звички тварин. У його творах тваринні образи часто набувають символічного значення та слугують засобом характеристики персонажів.

У творах Франка натуралістичні елементи поєднуються з філософськими роздумами та узагальненнями [5, с. 97]. Письменник використовує натуралістичні деталі як привід для осмислення загальнолюдських проблем та цінностей. Він звертається до натуралістичного зображення нищих, аморальних рис людської натури. У його творах знаходимо описи розпусти, садизму, злочинних нахилів персонажів.

Отже, натуралізм у прозі Івана Франка має свої особливості та відмінні риси. Письменник не лише запозичує прийоми європейського натуралізму, а й творчо переосмислює їх, пристосовуючи до українських реалій та власної художньої системи. Франко поєднує натуралістичні елементи з реалістичними, романтичними, імпресіоністичними рисами, створюючи неповторний синтез різних стильових течій. Натуралізм у його творчості слугує засобом соціальної критики, психологічного аналізу, філософського осмислення дійсності.

ВИСНОВКИ

Отже, натуралізм у літературі виник у другій половині XIX століття як реакція на соціальні й наукові зміни того часу. Він прагнув максимально точно відобразити життя та людину з усіма її пристрастями та впливом зовнішнього середовища. В основі натуралізму лежали філософія, соціологія та природничі науки. Цей напрям літератури акцентував увагу на соціальних проблемах, біологічних детермінантах та психологічних процесах. Він був предтечею таких течій як реалізм та романтизм, збагачуючи літературну палітру об'єктивним підходом до відображення реальності. Українська література також відчувала вплив натуралістичних ідей, особливо у контексті формування національного читача та прагнення зберегти етнічну ідентичність в умовах модернізації. Натуралістична проза унікальна серед інших літературних напрямів завдяки своїм характеристикам. Натуралістичні твори підкреслювали соціальні проблеми. Ці особливості натуралізму зробили його впливовим напрямом у літературній історії, сприяючи розвитку реалізму та нових літературних форм і жанрів.

Митець зазнавав переслідування за свою політичну діяльність. Він очолював радикальну партію, але згодом відійшов від політики, зосередившись на літературній та науковій роботі. Іван Франко, як письменник, виявився багатогранною особистістю, яка здійснювала свою творчу діяльність у різних напрямках. Його поезія, прозописьмо, переклади та фольклористичні дослідження свідчать про його глибоке розуміння та внесок у розвиток української літератури та культури. Також важливо відзначити його активну участь у суспільному та політичному житті свого часу, а також його бажання розвивати та популяризувати українську науку.

Творчість Івана Франка відзначається яскравим проявом натуралістичних рис, що дозволяє розглядати його доробок у контексті європейського натуралізму. Письменник майстерно використовує натуралістичні прийоми для правдивого та

всебічного зображення дійсності, розкриття складних соціальних, психологічних та морально-етичних проблем.

Аналіз натуралістичних рис у творчості митця свідчить про його увагу до зображення життя різних верств населення, особливо найнижчих та найбільш знедолених. Письменник детально описує побут, звички, психологію своїх персонажів, не уникаючи натуралістичних подробиць та фізіологічних деталей. Митець звертається до зображення складних відносин між статями, інтимного життя, процесу дорослішання та формування особистості. Натуралізм у його творах слугує засобом критики суспільної моралі, викриття соціальної нерівності та несправедливості.

Порівняння творчості Франка з європейськими натуралістичними течіями дозволяє виявити як спільні риси, так і специфічні особливості. Письменник, як і європейські натуралісти, звертається до зображення життя робітничого класу та селянства, використовує прийоми детальної фіксації реальності. Водночас у творах митця натуралізм поєднується з глибоким психологізмом, увагою до внутрішнього світу персонажів, що не завжди було характерним для інших представників цього напрямку. Письменник не абсолютизує біологічний детермінізм, визнаючи роль соціального середовища та виховання у формуванні особистості. У його творах натуралістичні елементи часто набувають символічного значення, поєднуються з фольклорними та міфологічними мотивами.

Особливості втілення натуралізму у його прозі виявляються у поєднанні натуралістичної манери письма з елементами інших стильових течій - реалізму, романтизму, символізму, експресіонізму. Письменник використовує натуралістичні прийоми для детального зображення побуту, звичаїв, обрядів різних верств населення, звертається до опису народних вірувань, забобонів, релігійного життя. Франко застосовує натуралістичні елементи для загострення соціальних та національних конфліктів, викриття моральних вад суспільства. Натуралізм у його творах поєднується з публіцистичністю, залученням наукових даних, що надає зображенню документальної достовірності.

Отже, творчість Івана Франка демонструє органічне засвоєння та творче переосмислення принципів європейського натуралізму. Письменник збагачує натуралістичну манеру письма глибоким психологізмом, символізмом, міфологізмом, поєднує її з національною проблематикою та гуманістичними ідеями. Завдяки цьому натуралізм у прозі митця набуває самобутніх рис та стає дієвим засобом художнього пізнання та перетворення дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ткачук М. П. Жанрова структура прози Івана Франка: монографія. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2019. 380 с.
2. Гундорова Т. І. Франко не Каменяр. Франко і Каменяр. Київ: Критика, 2020. 256 с.
3. Швець А. І. Бориславський цикл Івана Франка: особливості поетики та проблематики. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки. 2018. № 2(24). С. 66-70.
4. Барабаш С. М. Жанрово-стильові особливості прози Івана Франка: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021. 336 с.
5. Мафтин Н. В. Західноукраїнська та емігрантська проза 20-30-х років ХХ століття: парадигма реконквісти: монографія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2019. 356 с.
6. Тихолоз Н. Б. Франко і європейський натуралізм: контактено-генетичні зв'язки. Українське літературознавство. 2018. Вип. 83. С. 38-49.
7. Голод Р. Б. Іван Франко та літературні напрями кінця ХІХ - початку ХХ століття: монографія. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2019. 228 с.
8. Легкий М. З. Форми художнього викладу в малій прозі Івана Франка: монографія. Львів: Львівське відділення Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 2018. 236 с.
9. Дронь К. І. Міфологізм у художній прозі Івана Франка: монографія. Київ: Наукова думка, 2020. 272 с.
10. Тихолоз Б. С. Філософська лірика Івана Франка: діалектика поетичної рефлексії: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 288 с.
11. Корнійчук В. С. Ліричний універсум Івана Франка: горизонти поетики: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 368 с.
12. Печарський А. Я. Психологічні виміри творчої спадщини Івана Франка: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 232 с.

13. Дуркалевич В. В. У пошуках наративної ідентичності: індивідуальний міф у творах Івана Франка, Анджея Хцюка і Бруно Шульца: монографія. Дрогобич: Коло, 2018. 288 с.
14. Салига Т. Ю. Іван Франко - каменяр національного духу України: літературознавчі студії, есеї: монографія. Львів: Світ, 2021. 296 с.
15. Зимомря М. І. Іван Франко в контексті європейських літератур: монографія. Дрогобич: Посвіт, 2019. 184 с.
16. <https://www.i-franko.name/uk/Biography.html>
17. Ткачук М. П. Концепт натуралізму і художні шукання в «Бориславських оповіданнях» Івана Франка: навчальний посібник. Тернопіль, 1997. 64 с.
18. Балан О. Еволюція світогляду і творчості І. Франка // Українська мова та література. 2004., 7 с.
19. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. К.: Либідь, 2001. 392 с.
20. Голод Р. Іван Франко та новітні напрямки літератури // Українська мова та література в школі. 2006. № 2., 61 с.
21. Голод Р. Натуралізм у творчості І. Франка: до питання особливостей творчого мислення Каменяра. Івано-Франківськ: Лілея НВ, 2000. 108 с.
22. Горан М. Феномен І. Франка // Українська мова та література. 2001. № 23–24., 28 с.
23. Гордасевич Г. Три арешти І. Франка // Дивослово. 1998. № 4. 54 с.
24. Денисюк І. Четвертий арешт Франковий // Денисюк І. Невичерпність атома. К., 2000. Вип. 2. 310 с.
25. Євшан М. Критика; Літературознавство; Естетика. К., 1998. 658 с.
26. Наєнко М. Проза: “реальний натуралізм і неоромантизм як передмодернізм” // І. Франко: тяжіння до модернізму. Монографія. К.: Академвидав, 2006. 42 с.
27. Наливайко Д. Проблема натуралізму в українській літературі // Літературознавство: Матеріали III конгресу Міжнародної асоціації українців. К., 1996., 118-130 с.

28. Франко І. Зібрання творів: У 50 т. К.: Наукова думка, 1976-1986.
29. Франко І. Твори в двох томах. К.: Дніпро, 1981. Т. 2. Оповідання. 493 с.
30. <https://photo-lviv.in.ua/15-tsikavyh-ta-malovidomyh-faktiv-pro-ivana-franka/>
31. Голод Р. Натуралізм. Дивослово. Київ, 2012. № 4., 50-56 с.
32. Косило Н. Типологічні особливості українського та англійського натуралізму в порівняльному аспекті / Н.Косило // Вісник Житомирського педагогічного університету. – 2004. – Вип. 15.
33. Лесин В. Словник літературознавчих термінів / В.Лесин, О.Пулинець. – К., 1965.
34. Матвіїшин В. Е. Золя в польсько-українських літературних взаєминах / В.Матвіїшин // Українське літературознавство. – 1972. – Вип. 17.
35. Пасічний В. Розвиток теоретико-літературної та естетичної думки у ХІХ – першій половині ХХ сто- ліття / В.Пасічний. – Х., 1974.
36. Поважна В. Розвиток української літературної критики у 80–90 роках ХХ ст. (До проблеми критеріїв і методу) / В.Поважна. – К., 1973.
37. Стебун І. Питання реалізму в естетиці Івана Франка / І.Стебун. – К., 1958.
38. <https://dyvoslovo.com.ua/wp-content/uploads/2016/03/12-412.pdf>
39. <https://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=%D1%87%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BE&ie=UTF-8&oe=UTF-8>
40. Кобзей Н. «Поетика натуралізму у творах Івана Франка та Володимира Винниченка на кримінальну тематику: порівняльно-типологічний аспект», Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 33-42 с.
41. <http://massovoodessa.blogspot.com/2016/08/160.html>
42. https://chtyvo.org.ua/authors/Franko/Poluika_i_inshi_boryslavski_opovidannia/

ДОДАТКИ

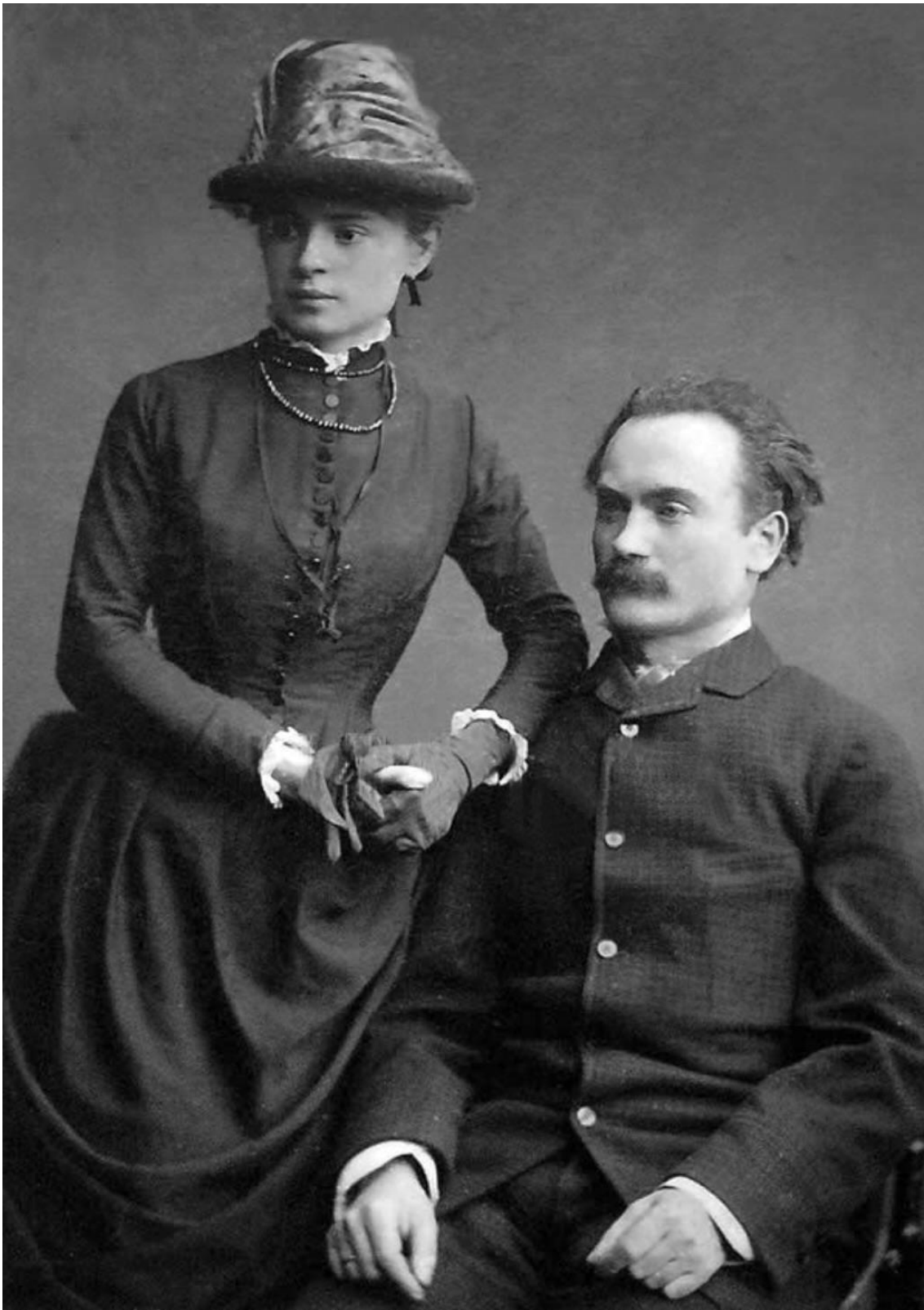
Іван Франко (дитяче фото)

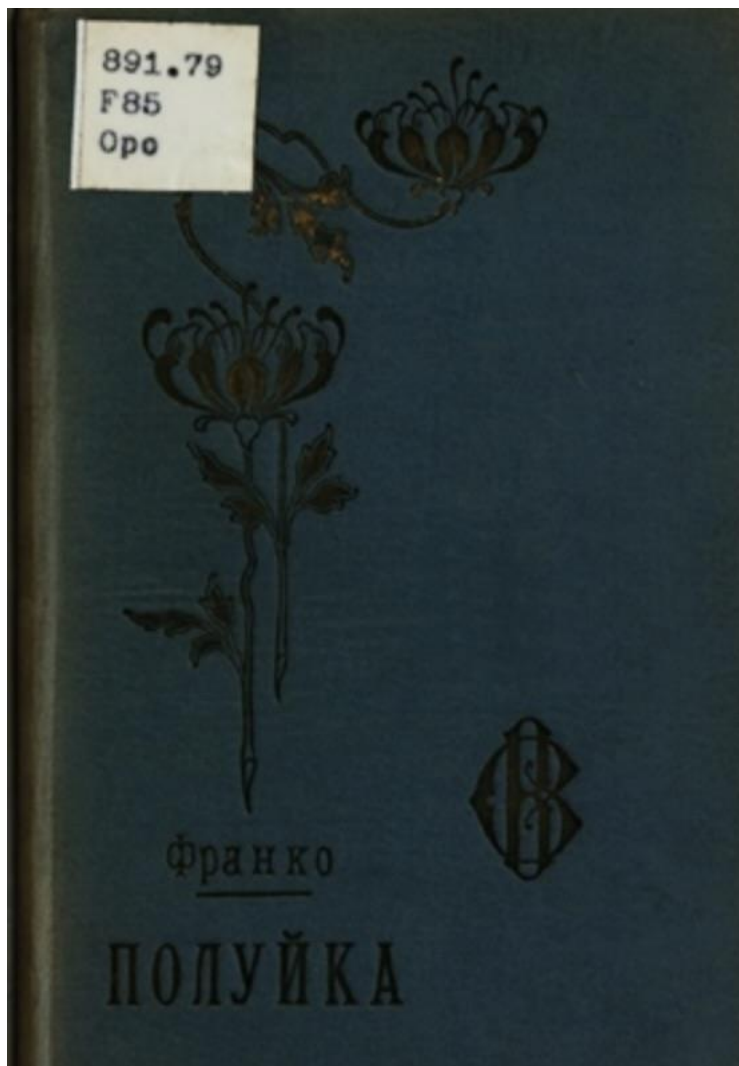
Іван Франко. 1875 рік

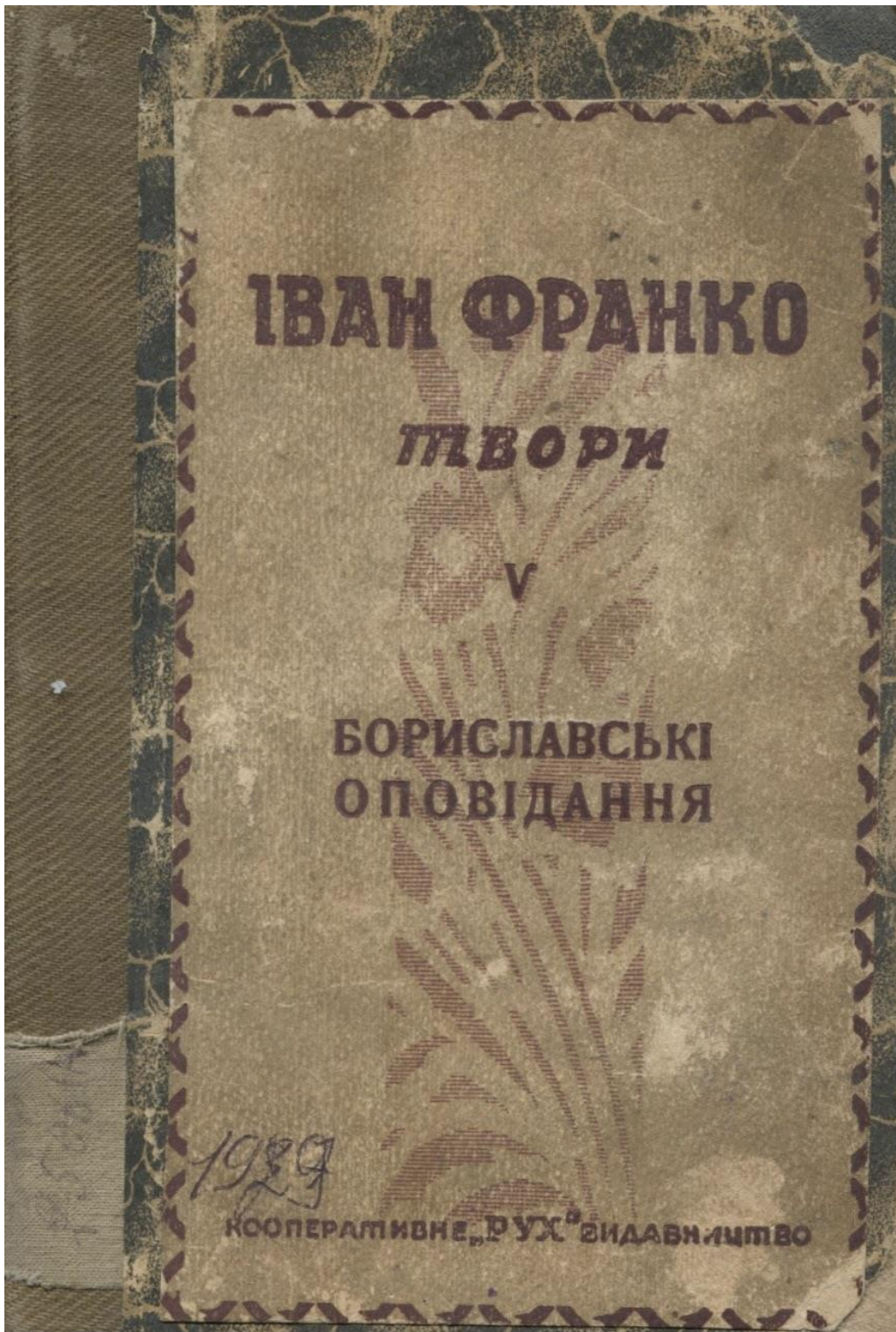
Іван Франко у літньому віці

Іван Франко з дружиною Ольгою Хоружинською 1886 р. сфотографувались у Владзімежа Висоцького одразу після одруження на пораду польської письменниці Елізи Ожешко.

Збірка оповідань Івана Франка «Полуйка і інші бориславські оповідання», 1899 рік

Франко І. Твори. Т. V. Кн. 5 : Оповідання / Іван Франко : Кооперативне вид-во «РУХ», 1929 року